

Předmět intencionální

Intencionální předmět je myšlenkový model (myšlenkově konstruovaný), velice úzce spjatý s příslušným pojmem, kterému dodává jeho určitost. Není s pojmem totožný, protože má odlišné vlastnosti (intencionální předmět je vždy míněn jako partikulární, zatímco pojem může mít různé roviny obecnosti); nelze jej však ztotožňovat ani s „předmětem“ skutečným („reálným“), s nímž se sice v některých ohledech může a dokonce musí shodovat (byť jen zvláštním, specifickým způsobem), ale jež modeluje (postihuje) vždycky jen zčásti, ovšem v rysech, které jsou v dané souvislosti důležité. Máme tu tedy vztah mezi subjektem, resp. je vědomím a myšlením, a skutečnou „věcí“, který je v konkrétním případě zprostředkován dvojicí docela určitých a spolu těsně spjatých členů, totiž určitého pojmu s určitým intencionálním předmětem (modelem). Rozděluji tedy to, co dříve tradiční logika jen rozlišovala jako obsah a rozsah pojmu, na dvojí skutečnost, totiž na intencionální předmět, tedy bývalý „obsah“, a vlastní pojem, tedy bývalý „rozsah“. To, co je myšlenkově míněno (cogitatum), nemůže být nikdy dost přesné, nemůže-li se opřít o tuto dvojici pojem-intencionální předmět (proto jsou také možnosti narativity a narativního myšlení tak omezené). Dávám tak v jistém, ale vymezeném smyslu za pravdu „psychologismu“, neboť pojem považuji za určitý „nástroj“, který si myšlení samo vytváří – ustavuje, konstituuje – a to „nasouzením“; na druhé straně však jednoznačně odmítám, že by intencionální předmět (tedy myšlenkový model) mohl být chápán jako součást nebo složka psychických aktů. – Určitým problémem je vztah mezi intencionálním předmětem (objektem), který musí být vždy znovu ustaven nebo aspoň „oživen“, aktualizován, a tím, čeho je pouhým modelem, pokud nejde o předmět reálný (zvnějšku a zejména smyslově přístupný). Názorně to lze ukázat v geometrii (která stála u zrodu pojmovosti): rovnostranný trojúhelník se pro naše myšlení jeví (chová se), jako by šlo o skutečnost – je možno se k němu opětovně vracet, a to nejen jednotlivému myslícímu, ale mnoha myslícím, a dokonce po staletí a tisíciletí. To znamená, že to není něco, co musíme vždy znovu konstruovat, nýbrž co je jakousi „normou“ pro každé naše aktualizování intencionálního předmětu v konkrétních (časových i věcných) souvislostech. A přitom zřejmě musíme předpokládat jakési na myslících subjektech nezávislé vztahy mezi takovými „normami“ různé „úrovně“, např. mezi trojúhelníky obecným, rovnoramenným a rovnostranným: vše co „platí“ pro trojúhelník obecný, platí také pro oba další, zatímco naopak to, co platí pro trojúhelník rovnostranný, neplatí v celém rozsahu pro oba ostatní. Vztah mezi dvojicí pojem/ intencionální předmět na jedné straně a „reálný“ předmět na straně druhé je zřejmě ještě komplikovanější, než se zpočátku zdálo.

(Písek, 040612-2.)